

<<< Natrag

Datum objave: 28.3.2009 Rubrika: Pogled

GRAĐANI BIH ODAVNA SU ODBACILI ILUZIJE

valentin inzko upravitelj neuspjehom

Umjesto što podržava jalove visoke predstavnike, međunarodna zajednica morala bi osnažiti lokalne institucije i lokalne političare motivirati da provedu ustavne reforme, kaže politolog Vedran Džihić

piše boris pavelić

Austrijski diplomat Valentin Inzko, novi visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH, prvi je gaf učinio i prije nego što je u proteklu srijedu, 26. ožujka, preuzeo dužnost: u jednome od intervjua uoči dolaska u Sarajevo, izjavio je kako će BiH pretvoriti u normalnu zemlju, po uzoru na Švicarsku. »Možda smo mi u Bosni uistinu već dosadni sa svojim pesimizmom, ali ta Inzkova izjava uistinu zvuči kao da čovjek ne zna kamo dolazi«, s prizvukom gorčine komentirala je za naš list analitičarka politike Tanja Topić iz

Banja Luke. »Ne mislim«, nastavila je, »da će Inzko učiniti išta više od onoga što uspijevali dosadašnji visoki predstavnici: uvijek bi dolazili s novim obećanjima, novim optimizmom i novom nadom, a Bosna bi nakon njihova odlaska ostajala u još goroj situaciji nego kad su preuzimali mandat«, ocjenjuje Tanja Topić. Njezinim se ocjenama neće čuditi nitko tko zapazi farsičnu sličnost tvrdnji koje o Inzkovu imenovanju stižu iz Bruxellesa, s onima iz vremena neuspješnoga mandata slovačkog diplomata Miroslava Lajčaka koji je u BiH, unatoč ambiciji i osobnoj okretности, doživio diplomatski neuspjeh. Tako smo, primjerice, poslije Inzkova susreta s posebnim predstavnikom EU za vanjsku politiku i sigurnost Javierom Solanom protekloga tjedna u Bruxellesu, mogli čuti kako će »prioritet novog visokog predstavnika međunarodne zajednice biti pritisak na domaće političare da se posvete provedbi reformi a ne zaoštavanju političke situacije u zemlji«. »Predstavnici vlasti u BiH moraju se što prije vratiti provedbi reformi i ispunjenju postavljenih uvjeta«, priopćio je Solanin ured, dodajući da će Inzko »pomagati političkim dužnosnicima u BiH da se fokusiraju na provedbu reformi«. Građani BiH, međutim, odavna već znaju da su te riječi puke fraze, pa će zasigurno će ostati bez odgovora i pitanje zašto bi Valentin Inzko promijenio taj 14 godina dugi niz međunarodnih upravitelja bosanskim neuspjehom.

slovenac iz koruške

Mnogi, istina, ističu da bi Inzko zbog svojih osobnih kvaliteta mogao biti dobar odabir za osjetljivo i komplicirano mjesto poput Bosne. Rođen je 1949. kao Slovenac u Koruškoj, pa ima mišljenja da ga je manjinsko podrijetlo senzibiliziralo za etnički složene sredine. Gimnaziju je na slovenskom završio u Klagenfurtu, a u Grazu studirao pravo te ondašnji srpskohrvatski i ruski, pa odlično govori jezike kojima se govori u BiH. Osamdesetih je u austrijskom veleposlanstvu u Beogradu bio zadužen za kulturu, 1992. je vodio ured OESS-a u Sandžaku, a poslije rata četiri je godine bio prvim austrijskim veleposlanikom u BiH – funkcija koju su mediji istakli vrhuncem Inzkovih kvalifikacija za posao visokoga predstavnika međunarodne zajednice. Sam je Inzko, nakon što ga je Vijeće za provedbu mira 11. ožujka službeno imenovalo međunarodnim upraviteljem BiH, prokušanom metodom pokušao pridobiti naklonost opreznih i nepovjerljivih građana BiH za svoj posao: u novinama je izjavio kako će mu biti drago vratiti se u »Bosnu, zemlju dobrih ljudi«.

Milozvučna fraza, bez sumnje, ali pitanje je ne odražava li poslovičnu površnost što je međunarodni činovnici demonstriraju u BiH: bi li, naime, Inzkov novi posao uopće postojao da je Bosna uistinu »zemlja dobrih ljudi«?

može manje nego misli

Mnogi će se analitičar, međutim, složiti da Inzkov osobne vrijednosti nisu najvažnije za posao koji je upravo preuzeo. Tanja Topić tvrdi da »visoki predstavnik, s obzirom na daytonsku strukturu i trenutne političke odnose u BiH, strukturalno može mnogo manje nego što se misli da može«. »Dok nije postojala nadmoćna politička snaga u zemlji još je možda i mogao, korištenjem bonskih ovlasti koje su mu dopuštale da nameće zakone te smjenjuje i postavlja političke dužnosnike. Ali parlamentarni izbori 2006., sviđalo se to kome ili ne, ustoličili su Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) Milorada Dodika kao političku stranku o kojoj ovisi normalno funkcioniranje zemlje, pa je od tada korištenje bonskih ovlasti izgubilo svaki smisao«, analizira Tanja Topić. Ako bi, primjerice, visoki predstavnik danas smijenio Dodika zbog njegove protodaytonske aktivnosti, ovaj bi odmah povukao sve stranačke predstavnike iz središnjih tijela, i država BiH prestala bi funkcionirati. Zbog toga je mandat visokog predstavnika ograničen samom političkom strukturom kojom bi trebao upravljati, pa će to, bez ikakve sumnje, i Valentin Inzko morati imati na umu.

pritisak izvana ne pomaže

Vedran Džihčić, politolog i analitičar BiH koji predaje na Sveučilištu u Beču, upozorava kako bi međunarodna zajednica, umjesto što jalovo podržava rad uzastopno neuspješnih visokih predstavnika u BiH, trebala ojačati lokalne institucije i politike. »Valja stvoriti uvjete da lokalni političari brzo i prema jasnim kriterijim reformiraju institucije, a da im međunarodna uprava u tome pomaže. Važno je, kaže Džihčić, državu BiH osposobiti iznutra, jer je jasno da pritisak izvana ne postiže željene učinke. Predlaže da EU ustavnu reformu nagradi ukidanjem šengenskih viza i otvaranjem unijinih strukturnih fondova BiH, te da stvori uvjete da ured visokoga predstavnika međunarodne zajednice preraste u manji ured koji će voditi predstavnik EU u BiH s manjim ovlastima. Po Džihčićevu mišljenju, lokalni bi političari morali postati spremni oslabiti ulogu domova naroda u parlamentima, jer oni danas služe kao mehanizam nacionalnoga veta na donošenje odluka, čime blokiraju državu. Također, trebali bi ojačati parlamentarne zastupničke domove i središnju vladu kako bi ojačala uloga središnje države. Džihčić upozorava i da će BiH morati ustrojiti državno ministarstvo za EU kako bi uopće mogla početi pregovarati s unijom. Proeuropski političari u BiH, naime, već su upozorili kako sadašnja BiH nema mogućnosti početi pregovore s EU, jer bi Europska komisija morala pregovarati s entitetima, koji u mnogim područjima imaju državne ovlasti. To se, dakako, neće dogoditi, pa je očito da BiH ne može ni početi pregovarati s EU dok ne provede temeljitu ustavnu reformu.

I tu se opet zatvara bosanski začarani krug. »Za napredak BiH ključan je konsenzus oko unutaršnjeg uređenja države, a njega nema, i nije na vidiku. SDA, HDZ BiH i SNSD Prudskim su procesom pokušale učiniti iskorak, pa su to djelomice i uspjele dogovorivši se o statusu Brčkog, popisu stanovništva i podjeli državne imovine. Ti bi dogovori u parlamentu možda i mogli dobiti dvotrećinsku većinu. Ali oko onoga glavnog – ustavne reforme – čak su i sudionici tih pregovora iznijeli potpuno oprečna stajališta. Zato se čini neopravdanim optimizam da će BiH uskoro učiniti sadržajni iskorak koji joj toliko treba, kao što se čini neopravdanim i očekivanje da će joj u tome pomoći novi visoki predstavnik Valentin Inzko«, zaključuje Topićeva.